

19.3.2009

Lausunto budjettikäsittelyä varten työ- ja elinkeinoministeriölle ja Nuoret miehet työmarkkinoille -työryhmälle

Valtakunnallinen työpajayhdistys pitää nuorten ja nuorten miesten työllisyystilanteen viimeaikaista kehitystä hyvin huolestuttavana. Nuoret ovat perinteisesti työmarkkinoilla se ryhmä, jonka työllisyystilanne kaikkein nopeimmin heikkenee taloudellisten suhdanteiden vaihdellessa. Onkin erittäin ilahduttavaa, että työministeri on halunnut erityisesti panostaa nuorten palvelujen kehittämiseen työ- ja elinkeinotoimistoissa perustamalla työryhmän pohtimaan uusia keinoja nuorten ja nuorten miesten työttömyyden ehkäisemiseksi ja työ- ja elinkeinotoimistojen palvelujen kehittämiseksi.

Nuoret miehet työmarkkinoille –työryhmän tehtävänannon perusteella esitämme vuoden 2009 jäljellä olevien budjettivarojen ja vuodelle 2010 valmisteltavaan talousarvioon seuraavia kohdennuksia:

- 1) Työ- ja elinkeinotoimistoissa on turvattava nykyistä paremmat resurssit nuorten palveluihin.**
- 2) Nuorten kohdalla on luovuttava tarjottavien työvoimapalvelujen sidonnaisuudesta työttömyysaikaan.**
- 3) Nuorille on taattava oikeus pitkäkestoiseen yksilölliseen (työhön)valmennuspalveluun kaikissa eri työttömyys-, kouluttautumis- ja työllistymisvaiheissa osana yhteiskuntatakuun toteutumista.**
- 4) Nuorten työllistymisen tukemiseksi on korvamerkittävä palkkatukea erityisesti suoraan avoimille työmarkkinoille työllistymiseen.**
- 5) Nuorten tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi on käynnistettävä Vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen kehittämisohjelma, jossa monialaisena yhteistyönä kehitetään erilaisten oppimisympäristöjen, työammattitutkintojen, tuettujen oppisopimusmallien ja osatutkintojen kokonaisuutta.**
- 6) Nuorille suunnattua ohjaavaa koulutusta on merkittävästi lisättävä.**
- 7) Työ- ja elinkeinotoimistojen palveluihin on kehitettävä asevelvollisuuden suorittamista tukeva ja keskeyttämistä ennaltaehkäisevä valmentava koulutus**
- 8) Työ- ja elinkeinotoimistojen on oltava vahvasti mukana kehittämässä ja hankkimassa matalan kynnyksen starttivalmennuspalvelua tehostettua lähivalmennusta tarvitseville nuorille.**
- 9) Nuoret henkilöt on nostettava etusijalle starttirahaa myönnettäessä ja heille on kehitettävä oma yrittäjyyttä tukeva ja yrittäjyyteen tähtäävä valmennus- ja koulutuspalvelu yhteistyössä työpajojen ja yrittäjien kanssa.**
- 10) Työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkuuden ja työttömän statuksen saaminen on säädettävä joustavammaksi**

Perustelut

1) Työ- ja elinkeinotoimistoissa on turvattava nykyistä paremmat resurssit nuorten palveluihin.

Työ- ja elinkeinotoimistot ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi panostaneet ja kehittäneet nuorille suunnattuja palveluja työ- ja elinkeinotoimistoissa. Viimeaikainen kehitys on kuitenkin ollut erittäin huolestuttavaa, kun mm. useissa suurissa toimistoissa on nuorten ryhmiä lakkautettu ja nuoria on alettu palvella osana aikuisten palveluja. Monien asiantuntijoiden mielestä nuoret kuitenkin tarvitsevat nimenomaan heille suunniteltuja ja suunnattuja palveluja ja erityisosaamista. Lisäksi nuorten tuloksellisen työllistymisen takeena on moniammatillisen yhteistyöverkoston rakentaminen muihin nuorten kanssa toimiviin tahoihin. Tämä ei mahdollistu, ellei nuorten palveluiden järjestämiseen ole varattu erityisiä resursseja.

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen näkemyksen mukaan nuorten palveluja ei missään tilanteessa pidä integroida osaksi aikuisten peruspalvelua, vaan työ- ja elinkeinotoimistoissa tulee säilyttää erityiset nuorten ryhmät. Lisäksi pienemmissä toimistoissa tulee olla vähintään yksi oma nuorten työvoimaneuvoja.

Esitämme että työ- ja elinkeinoministeriö suosittaa työ- ja elinkeinotoimistoille nuorten ryhmien säilyttämistä ja samalla budjetissa ohjataan merkittävästi varoja nuorten palvelujen henkilöresurssien lisäämiseen ja monipuolistamiseen.

2) Nuorten kohdalla on luovuttava tarjottavien työvoimapalvelujen sidonnaisuudesta työttömyysaikaan.

Monet työ- ja elinkeinotoimistojen palveluista ovat edelleen sidottuja työnhakijan työttömyysajan pituuteen. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen näkemyksen mukaan nuorten kohdalla tästä työttömyysaikasidonnaisuudesta on luovuttava. Nuorella tulee olla aina käytettävissään kaikki mahdolliset palvelut heti esimerkiksi ammattiopintojen päätyttyä. Ainoastaan välittömällä, konkreettisella puuttumisella pystytään tehokkaasti alentamaan nuorisotyöttömyyttä ja nuorten ajautumista pitkäaikaistyöttömyyteen.

Myös tämän tavoitteen toteutumiseksi budjettivarojen ohjauksessa tulee em. työ- ja elinkeinotoimistojen resursseja nuorten palveluissa lisätä ja monipuolistaa. Erityisesti tulisi lisätä työnantajayhteistyöhön sekä ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön käytettävissä olevia resursseja.

3) Nuorille on taattava oikeus pitkäkestoiseen yksilölliseen (työhön)valmennuspalveluun kaikissa eri työttömyys-, kouluttautumisen- ja työllistymisvaiheissa osana yhteiskuntatakuun toteutumista.

Työ- ja elinkeinotoimistoilla on vuodesta 2003 saakka ollut mahdollisuus työhönvalmentajapalvelun hankintaan ammatillisen kuntoutuksen asiakkailleen tai ns. vaikeasti työllistyville henkilöille. Työvoiman palvelukeskukset taas ovat hankkineet työhönvalmentajapalvelua harkinnanvaraisena työvoimapalveluna omille asiakkailleen. Tätä uutta mahdollisuutta on kuitenkin edelleen hankittu ja käytetty suhteellisen rajallisesti. Lisäksi valmennusajat/asiakas ovat olleet varsin lyhyitä ja nuorten työllistymisen tukemiseksi palvelua on käytetty erittäin vähän.

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen mielestä työhönvalmentajapalvelun käyttö tulee välittömästi laajentaa kaikkiin työ- ja elinkeinotoimiston nuoriin asiakkaisiin. Esimerkiksi tilanteissa, jossa

nuori valmistuu ammattiin ja tulee työvoimatoimiston asiakkaaksi, tulisi hänelle olla mahdollista välittömästi tarjota työnhaun ja työllistymisen alkuaikojen tueksi työhönvalmentajan yksilöllinen palvelu. Tämän palvelun tulisi olla nuoren käytettävissä riittävän pitkään ja joustavasti. Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on todennettu, että oikean, riittävän varhaisen ajoituksen lisäksi nimenomaan palvelun pitkäkestoisuus takaa tulosten pysyvyyden.

Nuorille tarjottavaan työhönvalmentajapalveluun tuleekin ohjata merkittävästi nykyistä enemmän taloudellisia resursseja. Lisäksi palvelua on kehitettävä ja hankittava yksilölliset tarpeet huomioon. Palvelun hankinnassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että palveluun sisältyy myös työnantajayhteistyön tekemiseen kuluva aika sekä se, että työhönvalmentajan palvelua käytetään nimenomaan avoimille työmarkkinoille siirtymisen ja siellä pysymisen tai oikean koulutusuran ja koulutukseen kiinnittymisen tukemiseksi. Palvelun tarjoaminen ei saa päättyä heti esim. työ- tai koulutuspaikan löydyttyä.

4) Nuorten työllistymisen tukemiseksi on korvamerkittävä palkkatukea erityisesti suoraan avoimille työmarkkinoille työllistymisen tukemiseksi.

Työ- ja elinkeinotoimistojen nuorille tarjoamissa palveluissa korostuu tilastojen perusteella työharjoittelun käyttö erilaisissa työttömyystilanteissa. Työharjoittelu ei kuitenkaan takaa nuorelle aitoa kokemusta työelämästä tai työntekijän velvollisuuksista ja oikeuksista. Työharjoittelujen pitkäkestoinen vaikuttavuus onkin tilastojen perusteella jatkuvasti merkittävästi alhaisempaa kuin esimerkiksi avoimilla työmarkkinoilla käytettävän palkkatuen vaikuttavuus.

Tästä syystä nuorille suunnattuja palkkatukimäärärahoja on merkittävästi korotettava ja korvamerkittävä. Palkkatuen käytön painopiste tulee olla nuorten työllistämisen avoimille työmarkkinoille. Erityisesti on suosittava malleja, joissa yhdistetään koulutusta ja palkkatukea sekä yksilöllistä työhönvalmennuspalvelua, jossa nuorelle etsitään juuri hänelle sopiva työpaikka ja samalla turvataan esim. ammatillisen osaamisen kasvu.

5) Nuorten tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi on käynnistettävä Vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen kehittämisohjelma, jossa monialaisena yhteistyönä kehitetään erilaisten oppimisympäristöjen, työammattitutkintojen, tuettujen oppisopimusmallien ja osatutkintojen kokonaisuutta.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on viime vuosina yhä enenevässä määrin kiinnitetty huomiota siihen, että virallinen tutkintojärjestelmä ja luokkamuotoinen oppiminen ei joidenkin kohdalla näytä johtavan työllistymiseen tai koulutuksen loppuunsaattamiseen. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen näkemyksen mukaan nykyinen koulujärjestelmä ei ole riittävän monipuolinen, jotta se tarjoaisi kaikille tasa-arvoiset edellytykset työllistymiseen ja kouluttautumiseen. Työvoiman ikääntyessä ja vähentyessä on kestävämpää, että osa ikäluokasta näyttää ajautuvan pysyvästi työmarkkinoiden tai koulutusjärjestelmän ulkopuolelle.

Esitämme, että työ- ja elinkeinoministeriö varaa budjetissa varat ja perustaa yhteistyössä opetus- ja sosiaali- ja terveysministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa Vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen kehittämisohjelman, jossa monialaisena yhteistyönä kehitetään erilaisten oppimisympäristöjen, työammattitutkintojen, tuettujen oppisopimusmallien ja osatutkintojen kokonaisuutta. Ohjelma tulee toteuttaa kiinteässä yhteistyössä työnantajien kanssa siten, että samalla kehitetään pysyvää työnetsijä- ja valmennuspalvelujärjestelmää niin osana työ- ja elinkeinotoimistoja kuin palveluntuottajilta ostettavaa palvelua. Valtakunnallinen työpajayhdistys on valmis koordinoimaan hanketta yhdessä sosiaalisen työllistämisen toimialan muiden toimijoiden kanssa.

6) Nuorille suunnattua ohjaavaa koulutusta on merkittävästi lisättävä.

Työ- ja elinkeinotoimistot tarjoavat tällä hetkellä nuorille asiakkailleen jonkin verran ns. ohjaavaa koulutusta, joiden saamat palautteet nuorilta ovat pääsääntöisesti positiivisia. Tätä palvelua tulisi nyt yhteiskunnan muuttuneessa taloudellisessa tilanteessa ehdottomasti tuntuvasti lisätä, ei vähentää. Nuorella tulee olla välittömästi työttömyyteen ajautuessaan runsaasti joustavia mahdollisuuksia kiinnittyä johonkin mielekkääseen toimintaan, joista ryhmämuotoinen ohjaava koulutus voi soveltua joillekin paremmin kuin yksilöllinen tuki.

Ohjaavaa koulutusta tulee myös samalla kehittää niin, että koulutusten kestot ovat mahdollisimman joustavia. Lisäksi tarjolla tulisi olla enemmän non-stop –periaatteella toimivia koulutuksia. Ohjaavat koulutukset voisivat myös nykyistä selvemmin profiloitua työelämään ja työllistymiseen ohjaaviksi tai koulutusuralle ja koulutuksen keskeytymistilanteisiin soveltuviksi. Myös työpaja-toimintaa tulisi voida käyttää joustavammin ohjaavan koulutuksen toteuttamispaikkana tai yhteistyökumppanina.

Valtakunnallinen työpajayhdistys esittää, että ohjaavien koulutusten määrää lisätään valtakunnallisesti ja niiden laatua sekä joustavuutta kehitetään koulutusten vaikuttavuuden parantamiseksi.

7) Työ- ja elinkeinotoimistojen palveluihin on kehitettävä asevelvollisuuden suorittamista tukeva ja keskeyttämistä ennaltaehkäisevä valmentava koulutus

Armeijan keskeyttämisen lisääntyminen ja kutsunnoista palvelukseen kutsuttavien nuorten määrän vähenemisen ehkäisemiseksi työ- ja elinkeinotoimistoihin tulee kehittää uusi ohjaavan koulutuksen malli, joka suunnataan asevelvollisuusikässä oleville henkilöille. Koulutus olisi suunnattu sekä asevelvollisuutta vasta suunnitteleville että kutsunnoissa jostain syystä lykkäyksen saaneille että armeijan keskeyttäneille nuorille. Tavoitteena koulutuksella tulisi olla asevelvollisuuden suorittamisen tehostuminen etukäteen tapahtuvalla valmennuksella ja esim. fyysisen kunnan kohottamisella.

Uuden mallin toteuttaminen voidaan toteuttaa osana ohjaavien koulutusten valikoiman monipuolistamista ja lisäämistä.

8) Työ- ja elinkeinotoimistojen on oltava vahvasti mukana kehittämässä ja hankkimassa matalan kynnyksen starttivalmennuspalvelua tehostettua lähivalmennusta tarvitseville nuorille.

Sekä etsivät työparit että Valtakunnallisen työpajayhdistyksen jäsenorganisaatiot ovat viime aikoina lisääntyvästi viestittäneet, että pajoille tulevat nuoret tarvitsevat yhä useammin asiakkuuden alkuvaiheessa ns. matalan kynnyksen starttivalmennuspalvelua, jossa pääpaino on nuoren elämäntilanteen selvittelyssä ja hänen arjenhallintansa tukemisessa valmennuksen ja kriisipuuttumisen keinoin. Näiden nuorten kohdalla ohjautuminen esim. suoraan työharjoitteluun saattaa heikentää heidän mahdollisuuttaan hyötyä erilaisista työ- ja elinkeinotoimistojen toimenpiteistä, koska palveluihin käytävissä olevat aikarajat kuluvat liian varhaisessa vaiheessa. Pelkästään nykyisten palvelujen aikarajoja pidentämällä ei kyetä katkaisemaan näiden nuorten työttömyyttä.

Työ- ja elinkeinotoimistojen tuleeekin yhdessä kuntien sosiaalitoimen, työpajojen ja etsivien työparien kanssa paneutua kuntouttavan työtoiminnan laadun kehittämiseen ja kuntouttavan työtoiminnan tarjoamiseen ensivaiheen palveluna näille starttivalmennusta tarvitseville nuorille. Palvelujen

oikea-aikaisuus voitaisiin toteuttaa suosimalla sellaista mallia, jossa nuoret ensin ohjataan erilaisille lyhyille selvitysjaksoille tai ohjaviin koulutuksiin, mitä kautta jatkosijoitus tapahtuu kunkin nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan.

9) Nuoret henkilöt on nostettava etusijalle starttirahaa myönnettäessä ja heille on kehitettävä oma yrittäjyyttä tukeva ja yrittäjyyteen tähtäävä valmennus- ja koulutuspalvelu yhteistyössä työpajojen ja yrittäjien kanssa.

Nuorten yrittäjyyden lisääminen on työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeä näkökulma, johon myös Valtakunnallinen työpajayhdistys haluaa kiinnittää huomiota. Työpajojen näkökulmasta nuorten yrittäjyyttä voitaisiin edistää esimerkiksi kahdella tavalla: 1) Lisäämällä pajahenkilöstön osaamista yrittäjyyteen liittyvissä asioissa ja 2) lisäämällä pajojen resursseja nuorten yrittäjyyttä kehittämiseen. Lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet turvalliseen alkuvaiheen yrittäjyyteen esimerkiksi osuuskuntamuotoisena pajojen sisällä.

10) Työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkuuden ja työttömän statuksen saaminen on säädettävä joustavammaksi

Tällä hetkellä nuorten asiakkuus ja palvelujen saannin mahdollisuus työ- ja elinkeinotoimistoissa on sidottu työttömyyteen ja samalla usein myös siihen, että nuori esim. irtisanoutuu opinnoistaan. Lisäksi nuorten peruskoulusta tulevien palvelumahdollisuudet työvoimatoimistoissa ovat varsin rajalliset.

Palvelujen saannin mahdollisuus tuleekin säätää joustavammaksi mm. siten, että pajalle työharjoitteluun sijoittunut nuori voidaan pajan tukemana (valmennus yritykseen) edelleen sijoittaa yritykseen. Vastaava toiminta on jo mahdollista palkkatuetun henkilöiden kohdalla, mutta työharjoitteluissa olijoille edelleen sijoitusoikeutta ei ole. Edelleen sijoituksesta tulee myös tarjota pajalle korvaus tai vastaavasti ostaa resurssi valmennuspalvelun tuottamiseen yrityksessä tapahtuvan työharjoittelun tukemiseksi.

Toisaalta palvelujen saantia tulisi joustavoittaa silloin, kun nuoren ammatilliset opinnot uhkaavat keskeytyä. Tällöin olisi ensiarvoisen tärkeää, että työ- ja elinkeinotoimistojen yhteistyö alueen ammatillisia opintoja järjestäviin oppilaitoksiin olisi saumatonta ja esimerkiksi pajalla tapahtuva opintojen väliin sijoitettu työharjoittelu tai valmennusjakso olisi aina todellinen opintojen keskeytymistä ehkäisevä vaihtoehto. Nuorta tulee aina ensisijaisesti tukea myös työ- ja elinkeinotoimiston palveluin säilyttämään opiskelupaikkansa tai löytämään itselleen sopiva tapa opintojen loppuun suorittamiseksi.

Lisäksi työ- ja elinkeinotoimistojen tulee myös aktiivisesti tuoda oma asiantuntemuksensa osaksi peruskoulujen opinto-ohjausta, jotta opinto-ohjauksen sisällöt vastaisivat paremmin nykyistä työelämän ja työmarkkinoiden todellisuutta. Valmentautuminen työntekijäksi tulee alkaa jo peruskoulussa.

Helsingissä 19.3.2009

Kunnioittaen
Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Markku Hassinen
toiminnanjohtaja

Ellen Vogt
kehittämispäällikkö